

14.27 Kamb.

AB_3.0298

Förslag
till utdikning av mark tillhörande

Mörtsjöns torrlägningsföretag av år 1926
i Frösunda socken och Stockholms län

Upprättat år 1926 av
Nils Risberg
Statens Lantbruksingenjör.

Socken, by och hemman	Registreringsnummer	Littera å kartan	Hemmansantal	Ägarens nummer	Delägarers namn, hemvist m. m. samt ägobeskrivning.
1	2	3	4	5	6

Hosfnadsfördelningstängd

Fastighet	Pager betänks	Ägares namn
Thorsholma	3'	Knut Jansson
"	2'	Ernst Jansson
Näs	1'	J. A. Johansson
Lilla Luttigård	1'	G. Söderströms sterbhus
Thorsholma	4'	N. A. Pettersson
"	1 ²	F. Pettersson
"	1 ³	H. Fredin
Årasta	1'	Kungl. Maj: t och Kronan arr. H. Ohman
Billsta	1 ⁴	H. Johansson
Tuna	1 ⁴ 2 ⁴	"
Billsta	1 ⁴	"
Tuna	1 ⁴ 2 ⁴	"
Billsta	1 ⁴	"
Tuna	1 ⁴ 2 ⁴	"
Möstifön	2'	"
Fågelsunda	2'	Richard Jansson, arr. D. Jansson
"	1 ³	Olle Mattsson arr. Axel Larsson
"	1 ⁴	Orskar " "
"	3'	" " arr. Valter
Summa		

Söskande	Ej söskande	Värde före förteget		Värde efter förteget		Förbättr. ringe värde		Deltager i kostnaden				
		före förteget		efter förteget		ringe värde		med pro. cent	för för- ringen med	för för- räkning en med		
		kr	ör	kr	ör	kr	ör		kr	ör	kr	ör
1		1469	-	3050	80	1581	80	9.22	1872	58	71	95
1		181	80	819	-	637	20	3.71	753	50	28	95
1		167	40	1004	40	837	-	4.88	991	13	38	09
	1	20	70	124	20	103	50	0.60	121	86	4	68
1		73	80	442	80	369	-	2.15	436	67	16	78
1		69	30	415	80	346	50	2.02	410	26	15	77
1		1276	50	2924	40	1647	90	9.60	1949	76	74	92
1		4859	10	7235	10	2376	-	13.85	2812	93	108	09
1		4740	-	8182	10	3442	10	20.06	4074	18	156	55
1												
1		92	20	515	60	423	40	2.47	501	66	19	28
1												
1		57	-	333	60	276	60	1.61	326	99	12	57
1												
1		151	90	902	60	750	70	4.38	889	58	34	18
	1	326	30	4819	80	1559	50	9.09	1846	18	70	94
	1	902	30	1661	80	759	50	4.43	899	73	34	57
1		133	20	799	20	666	-	3.88	788	03	30	28
1		1056	60	2437	20	1380	60	8.05	1634	96	62	82
		1851	10	35668	40	17157	30	100.00	20310	-	780	42

Billsta den 30 augusti 1926

Mils Flisberg

Statens Lantbruksingenjör

J. A. Jansson A. O. Gustafsson

Utlåtande.

Synomännens utlåtande rörande ut-

dikning av den s.k. Mörtsjön i och för bättre

re terrällgning av mark tillhörande Tors-

holma, Näs, Lilla Luttogården, Årvasta,

Billsta, Tuna och Fågelsunda i Frösunda

socken och Stockholms län, avgivet vid sy-

neförrättning enligt vattenlagen år 1926.

Lägo.

Ifrågavarande avdikningsområde är beläget omkring

2,5 km. norr om Frösunda kyrka. Å bifogade översiktskarta har

detsamma markerats med gul färg. Det utgöres av delvis odlad och

delvis ej odlad jord samt även av botten av förutvarande Mörts-

sjön, vilken tidigare sänkts enligt ett av Statens Lantbruksingen-

jör L. Rosén åren 1892-94 upprättat förslag.

Nederbördsområdet.

Avdikningsområdet tillhör Åkerströms vattensystem

samt enligt Kungl. Kungörelsen den 13 april 1922 med Nr 60

betecknade nederbördsområdet.

Förordnande.

Genom Kungl. Maj:ts Befallningshavandes resolution

av den 23 november 1923 förordnades undertecknad att handlägga för-
nämnda förrättning och har på grund härav och i anslutning till för-
rättningssökandenas vid undersökningen och vid sammanträden i ären-
det framställda yrkanden föreliggande plan för avdikningen upp-
rättats.

Benämning.

Synemännen anse, att företaget bör betraktas som vattenav-

ledning och bestämma att företaget jämlikt bestämmelserna i 10 kap.

62§ vattenlagen skall benämnas Mörtsjöns torrlägningsföretag av år
1926.

Hinder mot företaget.

Mot syneförrättningens handläggning eller företagets

utförande har icke något hinder blivit anmält och har något sådant
ej heller av synemännen kunnat utrönas.

Företagets omfattning och avloppsdikenas lägen.

Den i företaget ingående vattenskadade marken finnes

å hithörande plankarta upptagen och har fullständig beskrivning här-

över upprättats. Som vattenskadad har all den mark betraktats, som

innehar ett höjdläge lägre än 1.2 meter över nuvarande medelvatten-

ytan vid närmaste punkt i avloppsdike dit vatten kan ledas, med

tillägg för fall för längre från avloppet belägen mark.

För områdets avdikning föreslås ett huvudavlopp å kartan beteck-

nat med A-B-C-D samt fyra sidoavlopp å kartan betecknade med

C-E-G, E-F, E-I och G-H. Samtliga till upprensning föreslagna

avlopp hava jämväl markerats med tvenne jämnlöpande röda linier.

Med undantag av avloppen E-F och E-I blevo samtliga avlopp upp-

rensade i samband med utförandet av 1894 års förslag.

Vattenmängd, lutningsförhållanden m.

Nederbördsområdet har beräknats till 12 km².

Med hänsyn till nederbördsområdets beskaffenhet har maximi ne-

derbörden beräknats till 100 sek. pr. km² samt medelnederbör-

den till 12.5 sek. pr. km². Maximivattenmängden skulle sålunda

bliva 1.2 m³/sek. samt medelvattenmängden 0.12 m³/sek.

Följande dimensioner föreslås:

För avloppet A-B-C-D.

Sträcka 1-11+50

Bottenlutning 0.4:1000

Bottenbredd 1.5 meter i jordsektion samt 2.5 meter i bergsek-

tion.

Sidolutning 1:1.5 i jordsektion samt 10:1 i bergsektion.

Sträcka 11+50 -18+69

Bottenlutning 0.0:1000

Bottenbredd 2.5 meter

Sidolutning 1:15

För avloppet C-E-G.

Sträcka 0-4

Bottenlutning 0.5:1000

Bottenbredd 0.5 meter

Sidolutning 1:15

Sträcka 4-5+80

Bottenlutning 3.0:1000

Bottenbredd 0.5 meter.

Sidolutning 1:15

För avloppet E-F

Bottenlutning 0.5:1000

Bottenbredd 0.30 meter.

Sidolutning 1:15

För avloppet E-I

Bottenlutning 0.5:1000

Bottenbredd 0.30 meter.

Sidolutning 1:15.

För avloppet G-H.

Bottenlutning 0.5:1000

Bottenbredd 0.30 meter.

Sidolutning 1:15.

Avloppens djup har föreslagits med hänsyn till en i förhållande till kostnaden för företagets utförande så vitt möjligt fullständig torrläggning av sökanden i företaget ingående mark.

Å den vid förrättningen upprättade profilritningen är avloppens djup vid var och en av de längs detsamma nedslagen avvägningspälarna angivna, varjämte höjden över det antagna jämförelseplanet av den blivande bottenlinjen vid ett flertal ställen angivits. Avloppens dimensioner å olika platser av desamma framgår i övrigt av de upprättade sektionerna samt av grävningstabellen.

Arbetets utförande.

Företaget skall om intressenterna vilja fullborda detsamma, utföras i full överenskommelse med det nu fram-

lagda företaget såväl med hänsyn till plan som profilritningen och skall vara påbörjat senast inom två år efter det denna förrättning vunnit laga kraft samt vara fullbordat inom fyra år efter samma tid. Har företaget icke bragts till slut inom nyss nämnda tid vare frågan om företaget förfallen. Om giltigt skäl för dröjsmålet visas eller genom företagets inställande synnerligt men skulle uppstå, kan genom ansökan hos Österbygdens vattendomstol före nämnda tids utgång anstånd erhållas med företagets fullbordande på högst tio år.

Då ingen delägare framställt yrkande om att på egen mark få utföra dikningen kommer företaget att utföras gemensamt.

Jämlikt 7 kap. 61 § vattenlagen skall för handhavandet av med företaget förenade angelägenheter utses styrelse, vilken enligt beslut skall bestå av tre ledamöter.

Val av styrelse skall anmälas till Konungens Befallningshavande. Sker ändring i styrelsens sammansättning, skall styrelsen ofördröjligen göra anmälan därom till Konungens Befallningshavande. Jämlikt 3 kap. 21 § vattenlagen är styrelseledamot ansvarig för sina åtgärden.

Innan anmälan om styrelseval gjorts hos Konungens

Befallningshavande må ej arbete å annans mark verkställas eller åtgärd till förfång för annan vidtagas.

Dikesjorden.

Den ur avloppen upptagna jordmassan skall såväl vid avloppens första upptagande som vid framtida rensningar uppläggas vid sidan av avloppen men får ej läggas närmare de nya avloppens kanter än 1 meter och skola jordvallarna på lämpliga ställen dock minst på var femtonde meter genomskäras för att bereda ytvattnet från angränsande mark fritt avlopp. Jordvallarna få ej läggas med brantare sidolutning å den mot diket vända sidan än 1:1.

Broar.

Företagets utförande medför ombyggnad av 4 st broar för ågövlig och skola de utföras enligt för desamma upprättade förslagsritningar.

Fixpunkter.

Till ledning för arbetets utförande samt för kontrollering av detsamma finnas tvenne fixpunkter i form av kors inhuggna i jordfasta stenar. Deras lägen i plan samt deras höjder över antaget horisontalplan äro å såväl plan som profilrit-

ningen angivna. De skola noga bevaras och få ej döljas av jord eller annat. Borttagas eller fördärras desamma uppsätligen är åtgärden belagd med straff enligt bestämmelserna i vattenlagen 13 kap. 14§.

Avsyning.

Sedan arbetet blivit färdigt och om så erfordras, under dess utförande, skall det avsynas eller inspekteras av i länet tjänstgörande Statens Lantbruksingenjör eller annan av vederbörande myndighet därtill förordnad.

Ersättningar.

Beträffande ersättning för mark, som åtgår för avloppets utvidgning föreskriva synemännen jämlikt intressenternas därom gjorda uttalande att sådan skall utgå för intrång på odlad jord nedanför punkt B och skall ersättning för densamma beräknas efter ett värde av 1000 kronor pr hektar. Krav på ersättning skall skriftligen göras till styrelsens ordförande innan arbetet påbörjas. Göres ej dylikt anspråk varder rätt till ersättning försutten.

Beträffande ersättning för mark som åtgår för avloppets utvidgning föreskriva synemännen jämlikt intressenternas därom gjorda uttalande att sådan skall utgå för intrång på odlad jord nedanför punkt B och skall ersättning beräknas efter ett värde av 1200 kronor pr hektar jord, som tages i anspråk. Krav på ersättning skall skriftligen göras hos styrelsens ordförande senast inom ett år efter sedan företaget blivit avsynat och godkänt samt innan vallarna bortförts i annat fall varder rätt till ersättning försutten. Av beloppet utbetalas hälften omedelbart sedan vallarna upplagts och den andra hälften sedan vallarna bortförts, vilket dock skall vara verkställt inom 7 år efter sedan företaget blivit avsynat och godkänt. I annat fall varder rätt till denna ersättning

Underhåll.

De här föreslagna diken skola vart annat år samt så ofta det dessemellan erfordras rensas från anhopade slam och växtbildningar och skall detta arbete vara fullbordat senast den 1 oktober det år, rensning sålunda skall företagas. Kostnaderna skola fördelas efter samma grund som här nedan angivna för kostnadernas fördelning för avloppens första upptagande. Då större delen av de i samband med denna förrättning till upprensning föreslagna avloppen även ingå i den år 1894 avslutade syneförrättningen angående Mörtsjöns sänkning skall underhållskostnaden av samtliga avlopp med undantag av E-F och E-I intill 75% gäldas av detta företag. Vid rensning skall iakttagas, att bottenlinien erhåller det å profilritningen angivna höjdläget.

Dämning, anläggning av vattningsplats.

Dämning, anläggning av vattningsplats i avloppet eller annan åtgärd varigenom skada uppstår eller som hindrar vattnets fria lopp, må på inga villkor göras eller tälas, och skall, därest skada uppstår genom delägares påtagliga åtgärder de av denne omedelbart avhjälpas. Rättas ej sådant förhållande

skyndsamt, sedan den försumlige varder därom anmodad, må den, som lider men av försummelsen, jämlikt vattenlagen 13 kap. 16§ kalla två ojäviga män att hålla besiktning och äger sedan bristen blivit av dem vitsordad, att på den försumliges bekostnad verkställa arbetet.

Uppmätning.

För bestämmande av arealen vattenskadad mark samt för utrönande av varje ägofigurs höjdläge över modelvattentytan i avloppen, har den av företaget berörda marken blivit kartlagd och nütavvägd samt begränsad med en kurva belägen på full torrlägningshöjd över nämnda vattenstånd, varvid för mark belägen på längre avstånd från avloppen tillagts erforderligt fall.

Ersättningsföreskrifter för skada m.m.

~~Synemännen föreskriva jämlikt intressenternas därom gjorda uttalande att ersättning för mark, som åtgår för avloppets utvidgning eller för intrång jordupplag vare sig vid arbetets utförande eller vid framtida renseringar ej skall utgå.~~

För skada och intrång, som viddetta utlåtandes meddelande icke kunnat av synemännen förutses, må den som lider skadan eller intrånget framställa anspråk på ersättning enligt bestämmelserna i 9

kap. vattenlagen, dock skall sådant anspråk för att kunna upptagas till prövning anmälas hos Österbygds vattendomstol inom fem år räknat från utgången av den för företagets fullbordande i detta utlåtande eller ock sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden. Är skadan eller intrånget av betydelse, gäller vad i 7 kap. 57§ vattenlagen andra stycket stadgas.

Jordvärdering.

Då ingen överenskommelse angående kostnadernas fördelning lämpligen kunnat träffas, har ägoogradering varit nödvändig och har densamma verkställts efter följande grunder.

Genom grävning har jordens värde med hänsyn till dess naturliga godhet och beskaffenhet och under förutsättning av omsorgsfull skötsel och fullständig torrläggning, för varje ägofigur upptaxerats pr. hektar, och finnas dess värden för fullt torrlagda ägofigurer, införda i kolumn 13 av värderingslängden. För ägofigurer, vilka äro belägna lägre än 1.2m. över en höjd belägen i jämnhöjd med blivande modelvattentytan, vilka sålunda ej bliva fullt torrlagda, har en reducering av ovan angivna värden skett efter sådan grund, att all mark belägen över eller i jämnhöjd med 1.2 meter över nyssnämnda höjd ansetts hava

torrläggningsgraden 1,0 d.v.s. de bliva fullt torrlagda, under det att mark belägen under ovan angivna höjdläge, ansetts hava torrläggningsgraden 0 d.v.s. deras blivande värde efter företagets utförande är ur torrläggningssynpunkt lika med 0. För sådan jord, som först efter upptagande av ytterligare avlopp d.v.s. sådan jord, som är belägen på längre avstånd från avloppen, vinner nytta av den i detta företag föreslagna dikningen har reducering av blivande värdet pr. har verkställt.

För beräkning av nuvarande värdet har den regeln

följts, att all mark belägen under nuvarande medelvattenytan ansetts i sitt nuvarande skick, värdelös och sålunda komma genom fullständig torrläggning att förbättras till ur torrläggningssynpunkt förstgradig mark medan mark belägen ovan den i momentet angående "Uppmätning" omnämnda kurvan ansetts ur torrläggningssynpunkt redan lämna full avkastning, varför den ej genom företagets utförande vinner någon förbättring, detta under förutsättning att inga andra omständigheter än otillfredsställande torrläggning varit orsak till minskning i eventuellt skörderesultat. Markens nuvarande värde är därför beroende dels av det blivande värdet under förutsättning av full torrläggning och dels av dess höjdläge till den försumpade vattenytan i

samt erhållits genom multiplicering av jordens värde i fullt torrlagt skick medels ett procenttal, som uträknats på grund av respektive figurers höjdläge över sagda vattenyta. De härigenom erhållna värdena äro pr. hektar införda i värderingslängdens kolumn 11.

Skillnaden mellan det blivande och nuvarande värdet eller det s.k. förbättringsvärdet finnes infört i värderingslängdens kolumn 15 och avse dessa siffror värdet pr. har.

I värderingslängden hava slutligen de enligt ovan angivna regler uträknade blivande och nuvarande värdena samt förbättringsvärdena blivit för varje ägofigur med hänsyn till dess yttnehåll beräknade och införda.

Båtnaden genom företaget

Den vattenskadade marken, som kommer att förbättras genom företaget, omfattar en areal av sammanlagt 57.57 har

Dess blivande värde utgör 35.668,40 kronor.

" nuvarande " " 18.511,10 "

Förbättringsvärde sålunda 17.157,30 "

Vattendomsbolsavgift.

Jämlikt 11 kap. 95§ vattenlagen skall till Ko-

nungens Befallningshavande erläggas en avgift av 1 krona för tusen av värdeökningen såsom bidrag till kostnaderna för vattendomstolarnas organisation och verksamhet. Då i föreliggande fall värdeökningen uppgår till 17.157.30 kronor skall till Konungens Befallningshavande erläggas ett belopp av 17.15 kronor och skall bestyrkt avskrift av denna bestämmelse tillställas länsstyrelsen.

Kostnadsfördelning.

Beträffande kostnadernas fördelning har särskild tabell häröver upprättats, vilken bilagts detta utlåtande, varför här endast hänvisas till nämnda handlingar. Företaget har betraktats som en avdelning och har i tabellen angivits huruvida delägare är sökande till företaget eller ej. All deltagningsskyldighet är grundad på värdet av den båtnad som vinnes genom ^{av/}dikningen uppkommande jordförbättring. Delägare som ej sökt företaget eller förenat sig med sökanden om företaget är ej skyldig att vidkännas större bidrag till kostnaden för dikningen än som svarar mot värdet å den båtnad, hans mark därigenom beredes. Då någon framställning att få erlägga bidrag till kostnaden för företagets utförande på visst antal år ej anförts har någon sådan fördelning ej heller verkställts.

Synekostnaderna skola förskjutas av sökandena och

skall för dessa kostnaders slutliga fördelning gälla enskilda grunder som gälla för fördelning av kostnaderna för företaget. Fördelning av syneförrättningskostnaderna finnes verkställd i ovanstående tabell.

Talan mot förrättningen.

Den som önskar föra talan mot denna förrättning skall göra detta vid Österbygdens vattendomstol, adr. Stockholm. För talans bevarande skall saksägare inom sextio dagar räknat från denna dag till vattenrättsdomaren inlämna sina till vattendomstolen ställda besvär i tre exemplar och skola i dessa fullständigt upptagas klagandens alla påståenden samt skälen därtill.

Utlåtandets underställning.

Då den förutvarande Mörtsjön genom den verkställda grävningen enligt 1894 års förslag blivit så sänkt att den numera ej kan betraktas som sjö, behöver någon underställning av detta utlåtande ej förekomma, varför detsamma i enlighet med 10 kap. 76 § vattenlagen detta utlåtande gå i verkställighet i den ordning, som för laga kraft ägande dom är stadgad för så vitt icke inom den i föregående moment stadgade tiden någon intressent inlämnat sina till vattendomstolen ställda besvär.

Billsta den 30 augusti 1926.

Nils Risberg.

Statens Lantbruksingeniör.

J.A. Jansson.

A.O. Gustafsson.

Biträdande gode män.

212
27

13 dec 28.

24745

DIARIE N:o
K. LANTBRUKSSTYRELSEN
1 DEC. 1928

B e v i s

över verkställd avsyning av torrlägningsföretag enligt förordnande av Kungl. Lantbruksstyrelsen

Företagets namn Mörtsjöns torrlägningsföretag i Frösunda socken och Stockholms län.

Planen fastställd den 27 juni 1927

Statsbidrag från statens avdikningsanslag 5.710.- kronor

Lån från statens avdikningslånefond 11.370.- "

Styrelsens ordförande Hilmer Johansson, Billsta, Frösunda

Avsyningen verkställdes av assistenten B. Almgren den 17 november 1928.

Företaget befanns därvid vara i sin helhet utfört i överensstämmelse med den fastställda arbetsplanen och tillstyrkes till godkännande.

Stockholm den 26 november 1928

Lies Rieberg
Statens Lantbruksingenjör.

